

Гордієнко Світлана Михайлівна

викладач кафедри соціальної роботи

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Харків, Україна

E-mail: Svetlana.gordienko1986@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-1088-9707>**Тарасенко Неллі Вікторівна**

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи

Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Харків, Україна

E-mail: nelliashka@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3990-1813>**Клочок Олександр Миколайович**

доктор філософії,

керівник мережі геріатричних центрів для осіб похилого віку «Ренамед», Україна

E-mail: klo4ok80@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-1851-3328>**Підтримка уразливих категорій населення: сучасні підходи та ефективні стратегії**

У статті розглядається проблема соціальної підтримки уразливих категорій населення, що набуває особливої актуальності в умовах сучасних соціально-економічних викликів, збройного конфлікту в Україні, зростання рівня внутрішньої міграції, безробіття, соціального відчуження та загального зниження життєвих стандартів для певних груп громадян.

Метою статті є вивчення сучасних підходів до соціальної роботи з уразливими групами населення, аналіз ефективних програм, технологій та стратегій їх підтримки, а також визначення напрямів удосконалення соціально-педагогічної допомоги. У дослідженні використано комплекс методів: аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз соціальних практик, синтез емпіричних даних, отриманих шляхом спостереження та опитування фахівців соціальної сфери. У змісті розкрито категорію «уразливі групи населення», проаналізовано їхні специфічні потреби, охарактеризовано моделі та технології допомоги, що застосовуються у вітчизняній і міжнародній практиці.

Зокрема, увагу приділено роботі з внутрішньо переміщеними особами, людьми з інвалідністю, самотніми людьми похилого віку, бездомними, сім'ями у кризових ситуаціях, а також ветеранами. У результаті дослідження визначено, що найбільш ефективною є міжвідомча взаємодія, що поєднує зусилля держави, громадських організацій і територіальних громад, а також індивідуалізація соціальних послуг. Практичне значення статті полягає у виокремленні інноваційних підходів до соціальної інтеграції та розробленні рекомендацій щодо покращення стратегій підтримки уразливих груп.

Ключові слова: соціальна робота, уразливі групи населення, соціальна підтримка, ресоціалізація, інтеграція, стратегія допомоги, соціальні послуги, міжвідомча взаємодія, внутрішньо переміщені особи, особи похилого віку, молодь, яка зазнала труднощів через соціальну ізоляцію.

Вступ. У сучасних умовах суспільного розвитку проблема підтримки уразливих категорій населення постає як одне з найактуальніших і найскладніших завдань соціальної роботи та соціальної політики. Глобалізаційні процеси, економічна нестабільність, міграційні хвилі, військові конфлікти, пандемії, екологічні кризи та загострення соціальної нерівності значно впливають на соціальну структуру суспільства, зумовлюючи зростання чисельності осіб, які потребують особливої підтримки. До уразливих категорій традиційно відносять дітей-сиріт, людей з інвалідністю, людей похилого віку, безробітних, внутрішньо переміщених осіб, представників етнічних меншин, ветеранів бойових дій, осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах, та інші групи населення, які мають обмежені можливості реалізації своїх прав і потреб.

Підтримка таких осіб є важливою не тільки з погляду гуманітарних принципів, а й із позицій соціальної стабільності, сталого розвитку суспільства, запобігання соціальній маргіналізації, бідності, злочинності та радикалізації. Саме тому забезпечення ефективних підходів до роботи з уразливими групами є пріоритетним завданням сучасної державної політики, діяльності громадських організацій і міжнародних інституцій.

Попри значні зусилля державних і недержавних структур в Україні досі спостерігається брак комплексних і дієвих стратегій підтримки уразливих категорій населення, що відповідають реаліям сьогодення. Нерідко використовуються застарілі методи, орієнтовані на тимчасову допомогу, замість розроблення інноваційних моделей стійкої інтеграції у суспільство. Багато заходів не враховують індивідуальних потреб отримувачів послуг, що знижує їх ефективність і довготривалий результат.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема підтримки уразливих категорій є багатогранною й широко дослідженою у працях українських і зарубіжних науковців. Зокрема, важливі теоретичні напрацювання представлено в роботах І. Зверевої (Зверева, 2006), О. Карабана (Карабан, 2023), І. Полтавець (Полтавець, 2017), Г. Скіпальської (Скіпальська, 2019), О. Клочка (Клочок, 2024), де розглядаються питання інтеграції, ресоціалізації, профілактики соціального відторгнення. На міжнародному рівні основні засади допомоги уразливим групам окреслено в документах ООН, ВООЗ, ЮНІСЕФ, Міжнародної організації праці, Європейської Комісії. Водночас значна частина досліджень акцентує увагу на окремих аспектах проблеми, таких як соціальна інклюзія осіб з інвалідністю, підтримка внутрішньо переміщених осіб, робота з дітьми-сиротами чи ветеранами.

За результатами дослідження встановлено, що ефективність підтримки уразливих груп значно підвищується за умови комплексного підходу, який поєднує профілактичні, реабілітаційні та інтеграційні заходи, орієнтовані як на індивіда, так і на соціальне середовище. Перспективним напрямом є розвиток партнерства між державними структурами, громадськими організаціями, бізнесом і місцевими громадами для створення стійких систем соціальної підтримки.

Таким чином, аналіз сучасних наукових досліджень підтверджує необхідність подальшого вдосконалення практик соціально-педагогічної підтримки уразливих категорій населення в Україні з урахуванням сучасних викликів і глобальних трендів соціального розвитку.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є комплексне вивчення сучасних підходів та ефективних стратегій соціальної підтримки уразливих категорій населення, а також розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення соціальної та соціально-педагогічної роботи у цій сфері.

Завдання:

1. Розглянути теоретичні підходи до організації підтримки уразливих груп у науковій літературі та практиці соціальної роботи.
2. Дослідити сучасні програми та технології соціальної підтримки уразливих категорій в Україні та за кордоном.
3. Виявити передовий міжнародний досвід, який може бути адаптований до українських умов.
4. Розробити рекомендації щодо вдосконалення сучасних підходів і стратегій підтримки уразливого населення в контексті соціально-педагогічної діяльності.

Матеріали та методи дослідження. Проведене дослідження базується на розумінні ключової дефініції дослідження «уразливі категорії населення», яка змістовно охоплює соціальні групи, що через об'єктивні або суб'єктивні обставини стикаються з підвищеним ризиком соціальної ізоляції, дискримінації, економічної нестабільності, обмеженням доступу до ресурсів і послуг. Це групи, які мають недостатні можливості для самостійного подолання складних життєвих ситуацій і потребують зовнішньої підтримки.

У дослідженні використано комплекс **методів**: аналіз наукової літератури, зокрема: огляд джерел інформації (метод аналізу наукових статей, сайтів), систематизація та узагальнення інформації щодо актуальних напрямів соціальної підтримки уразливих категорій населення, порівняльний аналіз соціальних практик, огляд моделей, інструментів та підходів, що використовуються для оцінювання ефективності соціальної підтримки уразливих категорій населення, синтез емпіричних даних, отриманих шляхом спостереження та опитування фахівців соціальної сфери, критичний аналіз наявних зарубіжних практик соціальної підтримки уразливих категорій населення для можливості імплементації цих практик на українських теренах, визначення перспектив та напрямів подальшого розвитку досліджень у сфері соціальної підтримки уразливих категорій населення.

Підтримка уразливих груп населення є важливим складником соціальної роботи, що має під собою розвинену теоретичну базу. Основні теоретико-методологічні підходи до організації соціальної підтримки уразливих категорій населення: системний, екологічний, клієнтоцентричний, біхевіористичний та гуманістичний, антропологічний. Перейдемо до їх огляду і розкриємо коротко їхню суть.

Системний підхід розглядає особу як частину складної взаємопов'язаної системи: родини, громади, суспільства. Проблеми уразливої групи розглядаються не ізольовано, а в контексті взаємодії з оточенням. Допомога передбачає вплив як на окрему особу, так і на середовище, у якому вона живе.

Екологічний підхід акцентує увагу на взаємодії людини з її соціальним і фізичним середовищем. Підтримка спрямована на зміну середовища або адаптацію особи до нових умов. Ключовими ідеями є розвиток ресурсів середовища, мобілізація соціальних мереж підтримки.

Клієнтоцентрований підхід, запропонований К. Роджерсом, підхід орієнтується на визнання унікальності кожної особистості та надання їй права брати активну участь у вирішенні власних проблем. Соціальний працівник виступає фасилітатором, що допомагає клієнту реалізувати власний потенціал.

Біхевіористичний підхід – акцент на зміні поведінки через навчання, модифікацію негативних моделей і закріплення позитивних. У роботі з уразливими групами застосовуються методи підкріплення, соціальних контрактів, тренінгів соціальних навичок.

Гуманістичний підхід базується на засадах прав людини, суть його полягає у реалізації принципу, за яким кожна людина має невід'ємні права, і завдання соціальної роботи – захищати та забезпечувати їх реалізацію. Особлива увага приділяється питанням недискримінації, рівності доступу до ресурсів і повазі до гідності особи.

Антропологічний підхід, у рамках якого підтримка уразливих груп передбачає урахування культурних, етнічних, релігійних особливостей клієнта. Робота ґрунтується на повазі до традицій, звичаїв та способів життя цільових груп (Сайко, 2018: 212).

Реагуючи на виклики сьогодення, держава у співпраці з міжнародними організаціями та громадським сектором активно впроваджує сучасні українські програми соціальної підтримки, орієнтовані на забезпечення базових потреб, розвиток людського капіталу та підвищення рівня соціальної інтеграції, а саме: «Надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам» – державна програма підтримки ВПО; проект «Сприяння розвитку соціальних послуг» за підтримки міжнародних організацій (UNICEF, UNDP); пілотні проекти із соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах (Закон України «Про соціальні послуги», 2019).

Як приклад для можливої імплементації досвіду зазначимо існуючі закордонні програми: Housing First (США, Канада) – програма надання житла бездомним без попередніх вимог щодо лікування чи працевлаштування; Sure Start (Велика Британія) – комплексна підтримка сімей із маленькими дітьми в неблагополучних районах; Program for Refugee Integration (Німеччина) – програми інтеграції для біженців і мігрантів (Housing First in Canada: Supporting Communities to End Homelessness, 2014).

Таким чином, розвиток сучасних програм підтримки уразливих груп в Україні демонструє поступовий перехід від реактивної до проактивної соціальної політики, що орієнтована не лише на забезпечення виживання, а й на довготривалу інтеграцію, розвиток і гідне життя кожної людини.

У контексті соціальних викликів особливого значення набуває впровадження сучасних технологій підтримки уразливих категорій: дистанційні послуги, технологія мультидисциплінарних команд, технологія соціального контракування, використання Big Data та штучного інтелекту.

Дистанційні послуги – використання онлайн-консультування, вебінарів, мобільних додатків для надання соціальних послуг.

Технологія мультидисциплінарних команд – формування команд із соціальних працівників, психологів, медиків для роботи із сім'ями або окремими особами у складних ситуаціях.

Технологія соціального контракування – залучення недержавних організацій до надання соціальних послуг на основі державного фінансування.

Використання Big Data та штучного інтелекту – аналіз великих масивів даних для виявлення уразливих груп та оцінки їхніх потреб (Leveraging AI in Social Work: A Pathway to Empowering Vulnerable Populations, 2024).

Сучасні технології соціальної підтримки в Україні є важливим інструментом реалізації прав і потреб найбільш уразливих категорій громадян, а також засобом удосконалення всієї системи соціальної роботи відповідно до європейських стандартів.

Дослідження сучасних програм і технологій соціальної підтримки свідчить про їх орієнтацію на комплексний, міждисциплінарний та клієнтоцентрований підходи. Україна активно запозичує міжнародний досвід, адаптуючи його до власних соціальних реалій, що сприяє ефективнішій підтримці уразливих категорій населення.

Оцінка ефективності існуючих стратегій соціальної роботи в Україні та за кордоном показує, що найбільш успішними є комплексні моделі підтримки, що інтегрують різні аспекти соціальної підтримки (фінансові, медичні, освітні та психологічні). Водночас значним бар'єром для ефективності залишається

відсутність єдиного підходу до моніторингу та оцінки результатів, що потребує удосконалення механізмів оцінки та адаптації стратегій до конкретних потреб уразливих груп.

Міжнародний досвід соціальної підтримки уразливих категорій населення є важливим джерелом для вдосконалення національних стратегій у галузі соціальної роботи. Передові моделі та технології, застосовувані в інших країнах, можуть бути адаптовані до українських реалій для ефективної підтримки уразливих груп населення, таких як люди з інвалідністю, біженці, внутрішньо переміщені особи (ВПО), літні люди, а також інші категорії, що потребують соціального захисту та підтримки. Ось кілька міжнародних підходів (моделей), які можуть бути імплементовані й адаптовані в Україні:

Моделі соціальної підтримки у країнах Європейського Союзу – розвинена система соціальних послуг, яка включає у себе державні, приватні та громадські ініціативи. Багато європейських країн застосовують мультидисциплінарні підходи до соціальної роботи, що включають поєднання матеріальної підтримки з психологічною та правовою допомогою.

Норвезька модель соціальної реабілітації для осіб з інвалідністю – одна з лідерів у сфері підтримки осіб з інвалідністю, активно застосовуються інклюзивні підходи, спрямовані на максимальну соціалізацію осіб з інвалідністю у суспільстві.

Шведська модель підтримки літніх людей – лідер у сфері соціальної підтримки осіб похилого віку. У Швеції здійснюється комплексний підхід, спрямований на підтримку осіб старшого віку через надання послуг соціального догляду, медичної допомоги, а також програм для підтримки психологічного добробуту. Швеція є однією з передових країн за рівнем соціального забезпечення населення. Тут використовують модель надання соціальних послуг, схожу до інших скандинавських країн, і, головним чином, забезпечують догляд за літніми людьми в їхніх домівках на відміну від України, де це не так популярно (Клочок, 2024: 829).

Адаптація програм соціальної підтримки у Великій Британії для молоді з девіантною поведінкою – успішні програми соціальної роботи з молоддю, орієнтовані на профілактику девіантної поведінки.

Австралійська модель підтримки батьків у вихованні дітей з особливими потребами – модель підтримки батьків, які виховують дітей з особливими потребами, через надання їм спеціальних навчальних програм та ресурсів, що сприяють кращій соціалізації дітей (Leveraging AI in Social Work: A Pathway to Empowering Vulnerable Populations, 2024).

Міжнародна практика вуличної соціальної роботи – програми вуличної соціальної роботи (аутріч-робота, детач-робота), які активно використовуються в країнах Західної Європи та Північної Америки, включають мобільні бригади соціальних працівників, які працюють із людьми, що перебувають на вулиці або в складних соціальних умовах.

Адаптація передового міжнародного досвіду соціальної підтримки уразливих категорій населення до українських реалій може значно підвищити ефективність соціальної роботи. Програми соціальної підтримки повинні бути гнучкими, інклюзивними та орієнтованими на конкретні потреби вразливих груп, а також на доступність і якість послуг. Для цього важливо враховувати як позитивний міжнародний досвід, так і специфічні умови та потреби українського суспільства.

Результати дослідження. У процесі теоретико-методологічного дослідження проаналізовано основні аспекти підтримки уразливих категорій населення з позиції сучасних підходів і стратегій соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності. Зокрема, висвітлено провідні теоретико-методологічні підходи, важливі теоретичні програми та технології підтримки, а також розглянуто проблеми і перспективи запозичення ефективних існуючих стратегій в Україні та за кордоном. Установлено, що існуючі теоретико-методологічні підходи до підтримки уразливих груп населення об'єднують у собі комплексну стратегію підтримки вразливих категорій населення, яка орієнтована на забезпечення базових потреб, розвиток людського капіталу та підвищення рівня соціальної інтеграції таких осіб та передбачає створення рівних можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього соціального становища; оцінка існуючих стратегій соціальної роботи щодо підтримки уразливих категорій населення показала, що їх ефективність значною мірою залежить від правильної інтеграції зусиль соціальних служб, правових структур та медичних установ; виявлений міжнародний досвід, який може бути імплементований і адаптований до українських умов, зокрема програми соціальної реабілітації ВПО, соціальна підтримка дітей з особливими потребами, соціальна терапія осіб похилого віку, а також програми для безпритульних осіб, є важливими для вдосконалення національної системи соціальної підтримки.

Таким чином, дослідження показало важливість комплексного підходу до підтримки уразливих категорій населення, підкресливши необхідність інтеграції різних соціальних послуг, які сприяють не лише наданню допомоги, а й соціальній реабілітації та інклюзії у суспільство.

Обговорення результатів. Під час дослідження розглянуто ключові аспекти підтримки уразливих категорій населення в контексті сучасних підходів і стратегій соціальної роботи, а також соціально-

педагогічної діяльності. Результати дослідження показують, що підтримка уразливих категорій населення є перспективною для наукових досліджень в Україні як багатогранна і комплексна проблема й потребує науково-теоретичного обґрунтування та розроблення дієвих соціальних практик для різних категорій населення, що дали б змогу здійснювати ефективну інтеграцію цих осіб у соціум.

Тому надаємо рекомендації щодо вдосконалення сучасних підходів і стратегій підтримки уразливого населення в контексті соціально-педагогічної діяльності:

1. Розвиток інклюзивних програм соціальної роботи та освіти. Інклюзивні програми для уразливих категорій населення повинні бути основою соціально-педагогічної діяльності. Це включає: інтеграцію людей з інвалідністю та інших уразливих категорій у навчальні та трудові процеси: розробити програми, які б сприяли не лише інтеграції в освітні та трудові колективи, а й допомагали в розвитку соціальних навичок, таких як комунікація, колективна праця та емоційна підтримка; інклюзивну освіту для дітей з особливими потребами: потрібно розширити застосування інклюзивних практик в освіті для дітей з обмеженими можливостями, щоб вони могли отримати рівні можливості для розвитку, навчання та соціалізації.

2. Розширення доступу до психологічної підтримки. Психологічна допомога має стати невід'ємною частиною системи підтримки уразливих груп. Це включає: індивідуальні консультації та групи підтримки: пропонувати постійну психологічну підтримку для осіб, що переживають стресові ситуації (ВПО, біженці, люди з інвалідністю), а також для їхніх родин, щоб зменшити рівень психічних травм та допомогти адаптуватися до нових умов; терапевтичні групи для дітей та підлітків: створення груп психологічної підтримки для дітей, які перебувають у кризових ситуаціях, допоможе їм краще інтегруватися у соціум і вирішити внутрішні конфлікти.

3. Удосконалення мережі соціальних послуг. Розширення і покращення доступу до соціальних послуг є важливим кроком для підвищення ефективності підтримки уразливих категорій населення: створення мобільних бригад соціальних працівників: це дасть змогу забезпечити швидкий доступ до соціальних послуг для осіб, що знаходяться у віддалених або важкодоступних районах. Мобільні бригади можуть надавати допомогу у формі правових консультацій, медичної підтримки, допомоги у оформленні соціальних виплат; підтримка у працевлаштуванні для ВПО та осіб з інвалідністю: потрібно розвивати програми працевлаштування для уразливих груп населення, що включають тренінги, стажування, підтримку в адаптації на новому робочому місці та створення робочих місць для осіб з обмеженими можливостями.

4. Розвиток мережі соціальних служб для підтримки родин. Особливу увагу слід приділяти підтримці родин, що опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема: посилення сімейної підтримки: необхідно створювати програми, які б підтримували родини, що мають дітей з особливими потребами або перебувають у складних соціальних умовах. Це може включати допомогу у вигляді фінансової підтримки, правових консультацій, доступу до психологічної допомоги; підтримка багатодітних і неповних сімей: особливу увагу треба приділяти підтримці багатодітних та неповних сімей, допомагаючи їм через соціальні послуги, програми підвищення кваліфікації батьків, сприяння соціальній інтеграції дітей.

5. Розширення доступу до правових послуг та консультування. Правове консультування є важливим елементом соціально-педагогічної роботи, оскільки часто уразливі категорії населення стикаються з правовими проблемами, які потребують кваліфікованої допомоги: програми правового супроводу для уразливих груп: створення безкоштовних консультаційних центрів для осіб з обмеженими можливостями, ВПО, біженців, жертв насильства та інших уразливих груп, де вони зможуть отримати юридичні консультації щодо захисту своїх прав; окремі правові програми для жінок і дітей: потрібно розробити специфічні правові програми, спрямовані на захист прав жінок і дітей, особливо в контексті домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми або в ситуаціях, пов'язаних із насильством під час конфліктів.

6. Активне використання технологій для соціальної підтримки. Ураховуючи стрімкий розвиток технологій, слід розвивати використання цифрових платформ для надання соціальних послуг: електронні платформи для надання послуг: створення онлайн-платформ для подачі заявок на соціальну допомогу, медичні консультації, правовий супровід та інші послуги. Це дасть змогу забезпечити зручність і доступність для уразливих груп населення, особливо у віддалених районах; цифрові програми для підтримки психологічного здоров'я: розроблення онлайн-курсів або мобільних додатків для психологічної підтримки осіб, які переживають стрес, депресію або психологічні травми, спричинені соціальною ізоляцією, війною чи іншими кризами.

Удосконалення сучасних підходів і стратегій підтримки уразливого населення в контексті соціальної роботи і соціально-педагогічної діяльності вимагає комплексного підходу, що включає розвиток інклюзивних програм, покращення доступу до соціальних та психологічних послуг, а також упровадження

новітніх технологій. Ключовим аспектом є не лише надання допомоги, а й створення умов для соціальної інтеграції та подолання бар'єрів, що існують у сучасному суспільстві.

Висновки. У ході дослідження виявлено, що найбільш ефективними є соціально інклюзивні та інтеграційні практики, що враховують не лише соціально-економічні чинники, а й психосоціальні, культурні та юридичні бар'єри, які заважають уразливим категоріям населення реалізовувати свої права та можливості.

Міжнародний досвід показав, що успішно адаптовані програми підтримки можуть бути ефективно імplementовані і в Україні, однак для цього потрібно створити відповідні інфраструктурні умови та законодавчу базу. Серед позитивних прикладів були відзначені програми соціального підприємництва для ВПО, програми соціальної терапії осіб похилого віку, програми з реабілітації осіб з інвалідністю та програми, орієнтовані на розвиток соціальної адаптації молоді, яка зазнала труднощів через соціальну ізоляцію.

Поточні стратегії соціальної підтримки в Україні є частково ефективними, однак вони потребують більшої інтеграції та скоординованості між державними, приватними та громадськими організаціями. Відсутність фінансових та організаційних ресурсів, а також недостатнє забезпечення правової підтримки уразливих груп населення обмежують ефективність цих програм.

Адаптація передових міжнародних моделей підтримки до українських умов вимагає не лише фінансових інвестицій, а й зміни суспільних ставлень до уразливих категорій населення. Важливо врахувати специфіку української соціальної інфраструктури та правового поля під час упровадження цих моделей.

У майбутньому дослідження у сфері підтримки уразливих категорій населення потребують подальшого розвитку, зокрема в таких напрямках:

- розроблення нових моделей соціальної інтеграції: потрібно зосередити увагу на розробленні інноваційних моделей підтримки, що передбачають інтеграцію уразливих груп у всі сфери життя: освіту, працю, соціальне підприємництво. Важливо вивчити досвід соціальних підприємств, а також розробити механізми підтримки безбар'єрного доступу до цих ресурсів;
- аналіз ефективності програм на місцевому рівні: важливо вивчити, як місцеві органи влади можуть більш ефективно координувати та реалізовувати програми для уразливих груп. Дослідження на місцях можуть допомогти виявити конкретні проблеми та можливості для покращення підтримки соціально незахищених категорій населення;
- соціальні інновації у підтримці уразливих груп: оскільки соціальна робота постійно змінюється, варто звернути увагу на соціальні інновації, такі як використання цифрових технологій для забезпечення доступу до соціальних послуг, а також розроблення нових форм волонтерських ініціатив та громадських організацій, що орієнтовані на підтримку уразливих груп;
- психосоціальний підхід у підтримці уразливих категорій населення: ураховуючи важливість психосоціальної адаптації, слід детальніше дослідити ефективність психологічної допомоги для осіб, що стикаються із соціальною ізоляцією, стресом та психологічними травмами через соціальні проблеми або конфлікти;
- покращення міжвідомчої координації: окремим важливим напрямом є вдосконалення механізмів взаємодії між державними структурами, місцевими органами влади, громадськими організаціями та бізнесом. Дослідження у цьому напрямі може сприяти створенню ефективних платформ для надання допомоги уразливим групам населення.

Підтримка уразливих категорій населення є надзвичайно важливою проблемою для сучасного суспільства. Ураховуючи особливості уразливих категорій осіб, необхідно забезпечити комплексний підхід до їх соціальної інтеграції, що включає не лише надання гуманітарної і матеріальної допомоги, а й підтримку психоемоційного благополуччя уразливих груп, розвиток соціальних ініціатив і в цілому умов для покращання соціального благополуччя громадян. Наукові дослідження, зокрема у сфері соціальної та соціально-педагогічної роботи, повинні сприяти розробленню нових ефективних моделей і стратегій, що дадуть змогу реалізувати право всіх членів суспільства на гідне життя.

Література

Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII URL: (дата звернення: 23.05.2025).

Зверева І.Д. Соціальна робота з уразливими сім'ями та дітьми : навчальний посібник. Київ : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2006. 128 с.

Карабан О.М. Психологічна підтримка фахівців, які працюють з уразливими категоріями населення в умовах воєнного стану. *Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення* : матеріали VI наук.-практ. конф., м. Харків, 02 листопада 2023 р. Харків, 2023. С. 45–47.

Клочок О.М. Порівняльний аналіз систем соціального обслуговування і допомоги людям похилого віку в Україні та країнах світу. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 7(35). С. 825–839. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7\(35\)-826-838](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-826-838).

Клочок О.М. Арттерапія як засіб соціальної підтримки людей похилого віку. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 7(25). С. 685–698 DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-685-697](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-685-697).

Клочок О.М. Соціально-педагогічна підтримка реабілітованих наркозалежних у групах самопомоги : дис. ... доктора філософії : 231. Харків, 2024, 231 с.

Полтавець О.І. Соціальна допомога в умовах кризи: концептуальні підходи. *Вісник Одеського національного університету*. 2017. № 2. С. 112–118.

Сайко Н.В. Соціальна реабілітація молодших школярів з особливими освітніми потребами : монографія / за заг. наук. ред. Н.В. Сайко. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 212 с.

Скіпальська Г.І. Підтримка жінок, які постраждали від насильства: досвід впровадження програм. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2019. № 2. С. 45–52.

Housing First in Canada: Supporting Communities to End Homelessness : Canadian Homelessness Research Network Press, Toronto, 2014. URL: <https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/HousingFirstInCanada.pdf>

Kayla Bergett, 2016. Leveraging AI in Social Work: A Pathway to Empowering Vulnerable Populations. URL: <https://nla1.org/ai-in-social-work/> (дата звернення: 23.05.2025).

Support for Vulnerable Population Groups: Modern Approaches and Effective Strategies

Hordiienko Svitlana

Lecturer at the Department of Social Work

Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine

Tarasenko Nelli

PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Social Work

Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine

Klochok Oleksandr

PhD, Head of the Network of Geriatric Centers for the Elderly "Renamed", Ukraine

The article examines the issue of social support for vulnerable population groups, which has become particularly relevant in the context of current socio-economic challenges, the armed conflict in Ukraine, increasing internal migration, unemployment, social exclusion, and a general decline in living standards for certain segments of the population.

The purpose of the article is to study modern approaches to social work with vulnerable groups, to analyze effective programs, technologies, and strategies for their support, and to identify directions for improving socio-pedagogical assistance. The research employs a set of methods including analysis of scientific literature, comparative analysis of social practices, and synthesis of empirical data obtained through observation and surveys of social work professionals.

The article explores the concept of «vulnerable groups», analyzes their specific needs, and describes models and technologies of assistance used in both domestic and international practices. Particular attention is given to work with internally displaced persons, people with disabilities, lonely elderly individuals, the homeless, families in crisis, and veterans.

The study concludes that the most effective approach involves interagency cooperation that combines the efforts of the state, non-governmental organizations, and local communities, as well as the individualization of social services. The practical significance of the article lies in highlighting innovative approaches to social integration and developing recommendations for improving support strategies for vulnerable groups.

Keywords: *social work, vulnerable population groups, social support, resocialization, integration, assistance strategy, social services, interagency cooperation, internally displaced persons, elderly individuals, youth experiencing difficulties due to social isolation.*

References

- Verkhovna Rada of Ukraine. (2019, January 17). *Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy № 2671-VIII* [On social services: Law of Ukraine No. 2671-VIII]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2671-19> [in Ukrainian].
- Zvereva, I.D. (2006). *Sotsialna robota z vrazlyvymy sim'iamy ta ditmy* [Social work with vulnerable families and children]. Kyiv: Derzhavnyi instytut problem sim'i ta molodi [in Ukrainian].
- Karaban, O. M. (2023). Psykholohichna pidtrymka fakhivtsiv, yaki pratsiuut z vrazlyvymy katehoriiami naselennia v umovakh voiennoho stanu [Psychological support for specialists working with vulnerable population groups under martial law]. In *Hromadske zdorovia v Ukraini: Problemy ta sposoby yikh vyrishennia: Materialy VI nauk.-prakt. konf., m. Kharkiv, 02 lystop. 2023 r.* (pp. 45–47). Kharkiv [in Ukrainian].
- Klochok, O.M. (2024). Porivnial'nyi analiz system sotsial'noho obsluhovuvannia i dopomohy liudiam pokhyloho viku v Ukraini ta krainakh svitu. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii (Serii «Pedahohika»)*, 7(35), 825–839.
- Klochok, O.M. (2024). Art-terapiia yak zasib sotsialnoi pidtrymky liudei pokhyloho viku. *Aktual'ni pytannia u suchasni nautsi* (Serii «Pedahohika»), 7(25), 685–698.
- Klochok, O.M. (2024). *Sotsialno-pedahohichna pidtrymka reabilitovanykh narkozaleznykh v hrupakh samodopomohy* (PhD dissertation, 231 Social Work). Kharkiv. 231 p.
- Poltavets, O.I. (2017). Sotsialna dopomoha v umovakh kryzy: Kontseptualni pidkhody [Social assistance in times of crisis: Conceptual approaches]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu*, (2), 112–118 [in Ukrainian].
- Saiko, N.V. (2015). *Sotsialna reabilitatsiia molodshykh shkoliariv z osoblyvymy osvitnimy potrebamy: Monohrafiia* [Social rehabilitation of primary school children with special educational needs: Monograph] (N.V. Saiko, Ed.). Poltava: PolNTU [in Ukrainian].
- Skipalska, H.I. (2019). Pidtrymka zhinok, yaki postrazhdaly vid nasylstva: Dosvid vprovadzhennia prohram [Support for women who have suffered from violence: Experience in program implementation]. *Sotsialna robota v Ukraini: teoriia i praktyka*, (2), 45–52 [in Ukrainian].
- Housing First in Canada: Supporting Communities to End Homelessness : Canadian Homelessness Research Network Press, (2014). Retrieved from: <https://www.homelesshub.ca/sites/default/files/HousingFirstInCanada.pdf>
- Kayla Bergett, 2016. Leveraging AI in Social Work: A Pathway to Empowering Vulnerable Populations. Retrieved from: <https://nla1.org/ai-in-social-work/>

Accepted: May 28, 2025